

XVII PREMIO DE INVESTIGACIÓN 2016

Xesús Ferro Couso

**ENTRE COLMOS, REBOLAS E DOBRES VARAS DE MEDIR:
CONFLICTOS POR MEDIDAS NA GALICIA MODERNA
(SÉCULOS XVI - XIX)**

Rubén Castro Redondo

COMITÉ CIENTÍFICO:

Fernando Acuña Castroviejo
Xulio Rodríguez González
Pegerto Saavedra Fernández
Pablo Sánchez Ferro

I.S.B.N.: 978-84-617-7195-0
Dep. Legal: PO 626-2016
Imprime: Graficas Alonso, S.L.

XVII PREMIO DE INVESTIGACIÓN 2016

Xesús Ferro Couselo

**ENTRE COLMOS, REBOLAS E DOBRES VARAS DE MEDIR:
CONFLICTOS POR MEDIDAS NA GALICIA MODERNA
(SÉCULOS XVI - XIX)**

Rubén Castro Redondo

Agradecementos:

En primeiro lugar, a Ofelia Rey Castelao, a miña mestra, mentora e directora da memoria de licenciatura que deu orixe á presente monografía. En extensión, a todo o profesorado da área de Historia Moderna da Facultade de Xeografía e Historia da Universidade de Santiago de Compostela, especialmente a Pegerto Saavedra, Camilo Fernández, Domingo Luís González e Hortensio Sobrado. Tamén á xente que me acompañou na miña etapa como doutorando en dito departamento; a Beatriz Castro e Mercedes López-Mayán, a Ana Sixto, Mariña Bermúdez e Carlos Lixó.

Por suposto, ás amizades. A aquelas coas que me criei en Begonte, Brais, Mario, Jéssica, Tania e Marta; e aquelas outras que Santiago de Compostela cruzou no meu camiño, de maneira moi especial a Isaías, Emilio, Félix, Miguel, Héctor, Adrián Carro, Adrián Amado, Eduardo, Cecilia e Ana.

A meus pais, Manolo e Elena, e ao meu irmán Manuel. Á miña familia, polos valores nos que me educaron.

Como non podía ser doutra maneira, ó concello de Valga e á súa iniciativa a respecto do Premio Xesús Ferro Couselo, polo seu esforzo na aposta pola investigación en Humanidades, toda unha oportunidade para aqueles que, como o que escribe, dan os seus primeiros pasos nesta difícil profesión. Quero facelo extensible ós membros do xurado e, por razóns tristemente obvias, gustaríame facer unha lembranza particular á memoria do moi recentemente falecido profesor Fernando Acuña Castroviejo.

A todas e cada unha das persoas anteriormente citadas, e tamén a todas aquelas que de seguro quedaron no tinteiro: gracias.

A Alexo
(1990 - 2007)

In memoriam

ÍNDICE

Abreviaturas.....	11
Presentación.....	13
Limiar	15
1. Introducción	19
1.1. Preámbulo	19
1.2. Estado da cuestión	23
1.3. Fontes e metodoloxía.....	37
2. Leis e normas metrolóxicas no Reino de Castela.....	60
2.1. A lexislación real	71
2.2. As normativas municipais: Santiago de Compostela no século XVI	111
3. O sistema metrolóxico nas Xuntas do Reino de Galicia	133
4. Os conflitos metrolóxicos na Galicia moderna	140
4.1. Distribución cronolóxica e xeográfica dos litixios metrolóxicos	142
4.2. Condición social dos litigantes	152
4.3. Tipoloxía dos litixios	158
4.3.1.Os conflitos por fraude metrolóxica.....	162
4.3.2. Os conflitos pola natureza dos patróns.....	173
4.3.3. Os conflitos polos dereitos metrolóxicos	204
4.3.4. Outros conflitos.....	217

5. Conclusións	220
6. Apéndice.....	227
Valores metrolóxicos do ferrado superficial na provincia de Tui (1753).....	227
7. Fontes	241
Fontes impresas.....	244
Outras fontes	246
8. Bibliografía.....	250
9. Índice de táboas, gráficos, mapas e imaxes	265
8.1. Táboas.....	265
8.2. Gráficos.....	266
8.3. Mapas.....	266
8.4. Imaxes.....	266

Arquivos consultados e abreviaturas:

- AHDS: Arquivo Histórico Diocesano de Santiago
AHUS: Arquivo Histórico Universitario de Santiago
AHPOu: Arquivo Histórico Provincial de Ourense
AM: Arquivo Municipal (Santiago)
ARG: Arquivo do Reino de Galicia
ARCHV: Arquivo da Real Chancillería de Valladolid

PRESENTACIÓN

Neste ano, o concello de Valga volve convocar o PREMIO XESÚS FERRO COUSELO, co firme desexo que esta paréntese na que non foi convocado sexa unha pequena anécdota no descorrer deste premio e que ano tras ano todos aqueles que dedican o seu traballo á investigación en Galicia, saiban que teñen o premio FERRO COUSELO para dar a coñecer os seus traballos e investigacións.

Pero o que supuxo de felicidade o 2016, ao ser o ano de reencontro do premio Ferro Couselo, tamén é un ano de dor e moita tristura para todos nós, pois o pasado 13 de setembro deixábanos o profesor Fernando Acuña Castroviejo. Posiblemente moita da sona e prestixio que ten hoxe en día este premio de investigación débese ao labor e dedicación que don Fernando lle dedicou ao longo da súa vida, quen, ademais, formou parte de todos e cada un dos tribunais dende a primeira convocatoria do premio aló polo ano 1996.

Estimado lector espero que desfutes coa lectura deste libro onde o autor, Rubén Castro Redondo, mergúllanos nun mundo tan apaixonante e tan enraizado na nosa cultura e tradición como é o das medidas, o cal contribuirá, sen dúbida, a clarear e aporta unha luz aos máis novos nesa nebulosa que é para eles o ferrado, cunca, cuartillos, moios, varas,...

Outubro, 2016

José María Bello Maneiro
Alcalde de Valga

O Concello de Valga, como homenaxe ao seu Fillo Predilecto, Xesús I. Ferro Couselo, insigne figura da cultura galega, e co fin de promover e incentivar os estudos actuais de investigación no campo das ciencias históricas.

Concello de Valga

Departamento de Cultura
(Pontevedra)